

Sinergija u poreznoj politici Federacije Bosne i Hercegovine

Tema ovog rada je razvoj i jačanje sinergije i njen značaj u uspostavi poreznog pravnog okvira i učinkovitoj naplati poreza, s ciljem poticanja promišljanja za razvojem sinergije u izgradnji i uspostavi kvalitetnijeg poreznog sistema najvažnijeg instrumenata ekonomskog razvoja i stabilnosti zemlje. U radu će se definisati pojmovno određenje sinergije, te kakva bi ona trebala biti u uspostavi kvalitetne porezne politike i naplate javnih prihoda. U radu se prezentiraju i osnovne aktivnosti Porezne uprave Federacije BiH (PU FBiH) koje provodi u cilju stvaranja pozitivne sinergije u kreiranju porezne politike u Federaciji BiH i najznačajniji rezultati naplate javnih prihoda koji su, između ostalog i rezultat sinergije koju je tokom zadnjih godina Uprava razvijala, a sve u cilju poticanja promišljanja za izgradnju i uspostavu kvalitetnijeg poreznog sistema kao jednog od najvažnijih instrumenata ekonomskog razvoja i stabilnosti zemlje.

1. *Pojmovno određenje sinergije*

Sam pojam sinergija ima široku primjenu. Vrlo često se koristi u mnogim naučnim disciplinama. Etimološko značenje ove riječi ima porijeklo iz grčkog jezika od riječi *sinergia*, što znači raditi zajedno. Dakle, sinergija je pojam koji opisuje zajedničko djelovanje, udruživanje, pomaganje ili saradnju. Po svojoj definiciji, sinergija predstavlja učešće pojedinih djelova koje povećavaju efektivnost svakog njenog dijela, tako da cjelina predstavlja više od samog zbira tih dijelova. Drugim rječima, sinergija predstavlja stanje u kojem je cjelina nešto veća i drugačija od zbira svojih dijelova. Kada se kaže da je nešto sinergično to znači da je ono udruženo, zajedničko i kombinovano.²

Sinergija predstavlja saradnju, međusobno pomaganje i zajedničko djelovanje radi obavljanja neke radnje ili ostvarenja nekog cilja i zasniva se, prije svega, na timskom radu. Prednost timskog rada je u tome što se složeni problemi sinergijom lakše rješavaju, što sinergija proizvodi više ideja, a time postižu i bolji rezultati rada. Porezna uprava FBiH svakodnevno radi timski, a da je to pravi način pokazuju i rezultati koji će kasnije biti prezentirani.

Efekat uključivanja više stručnih lica u donošenje bilo kojih odluka, pa i odluka iz oblasti porezne politike može biti pozitivan i veoma koristan, jer se jednostavnom logikom može zaključiti *“da više lica zna više”*. U procesima odlučivanja nas može voditi krilatica *“da je svako od nas pametniji ako od njega možemo nešto novo korisno naučiti”*. Tamo gdje ima volje i profesionalizma uvijek se nađe i način za sinergiju, saradnju, razumijevanje, poštovanje, a ako nema, nema ni sinergije. Ukoliko te saradnje nema u kreiranju porezne politike, imaćemo neadekvatnu poreznu politiku i porezni sistem koji je podložan čestim i stresnim promjenama.

¹ V.d. direktora Porezne uprave Federacije BiH, Husrefa Redžića 4, 71000 Sarajevo, e-mail: puinfo@fpu.gov.ba
Rad je objavljen u Zborniku radova 22 međunarodnog simozija “Sinergija 2019” Neum 03-05 oktobar 2019 godine

² <http://staznaci.com/sinergija>

2. Sinergija u poreznoj politici

Proizvoditi sinergijsko djelovanje u kreiranju porezne politike nije jednostavno i lako, jer ona zahtijeva uključivanje značajanog broja kompetentnih učesnika koji mogu doprinijeti kreiranju rješenja za ostvarivanje ciljeva porezne politike. Osim toga, kod svih onih koji objektivno mogu da pomognu i doprinesu kreiranju dobrih rješenja treba potaknuti motiv za učešće u radu. Znači, za sinergiju je potrebna motivacija učesnika koja će pozitivno djelovati na povećanje učinka u ostvarenju cilja. Motivi mogu biti različiti i često se može čuti da su zarada ili novac osnovni motivacijski faktori. Međutim, motivi mogu biti različiti, kao što su: novac i nagrađivanje, kazne, kritika, pohvale, lični izazov, druženje, učenje, sticanje novih vještina, strast, dokazivanje, prestiž, ugled, potreba za ostvarenjem i poštovanjem, ambicija, znatiželja, osjećaj kompetentnosti i druge stvari. Zarada, nagrada, kazna i kritika se mogu koristiti samo kao motivacijski faktor za zaposlene ili one koji su vezani ugovornim odnosom. Međutim, kada je u pitanju razvoj sinergije sa onim koji nisu zaposleni, za kreiranje porezne politike potrebno je razviti motivacijske faktore kao što su: lični izazovi, učenje i sticanje novih vještina, druženje, javne pohvale i priznanja, potreba za ostvarenjem i poštovanjem, ciljevi koji se žele postići i sve ono što može pokrenuti aktivnosti za realizaciju cilja.

Da bi motivirao i u sinergiju uključio što veći broj učesnika, nosilac izrade pravnog okvira i u oblasti naplate javnih prihoda bi, prije svega, trebao da javno pokaže da mu je stalo do stavova, mišljenja, sugestija i prijedloga svih potencijalnih učesnika. Da prema prijedlozima učesnika ima aktivan odnos, da ih ozbilno razmotri, da ih javno istakne, da pohvali svaku dobru inicijativu ili prijedlog, da cijeni doprinose i njeguje dobre odnose. Povratna informacija podstiče motivaciju i ona raste kad ima povratne informacije, pa bilo to i samo navođenje učesnika. Takođe, motivacijske faktore je lakše razvijati ukoliko postoje već određeni ciljevi. Dakle, da bi se uspostavila kvalitetna sinergija u kreiranju porezne politike neophodno je odrediti ciljeve porezne politike, a učesnici trebaju imati želju da efikasno realizuju postavljene ciljeve. Svi oni koji vole svoju domovinu trebali bi se potruditi i dati svoj doprinos za uspostavu kvalitetnog poreznog sistema.

*Ljubav koja počiva na plemenitim motivima, traje vječno i čini nas lijepima u stvarnosti.*³

Osnovni cilj svake porezne politike trebao bi biti izgradnja poreznog sistema koji će za posljedicu imati razvoj države, porast BDP-a, rast zaposlenih i rast standarda stanovništva uopće. Svakoj državi je potreban: pravedan, jasan, jednostavan, precizan i nedvosmislen, postojan i stabilan, stimulativan i transparentan, a time i siguran porezni sistem koji će omogućiti ubiranje i naplatu prihoda, uz minimalne troškove kako za obveznike, tako i za poreznu administraciju. Također, važno je istaknuti da oporezivanje treba da se zasniva na potrebama razvoja zemlje, na ekonomskoj snazi poreznih obveznika, da porezi potiču pravičniju konkurenciju na tržištu, a da porezni sistem omogući efikasnije i učinkovitije djelovanje poreznih organa i naplatu poreza.

Obzirom da je porezni sistem jedan od najvažnijih segmenata ukupnog ekonomskog sistema svake zemlje i značajno sredstvo za ostvarenje brojnih ekonomskih, socijalnih, političkih i drugih interesa, to ova činjenica nameće potrebu i zahtijeva razvoj sinhronizovane i kontrolisane sinergije u uspostavljanju dobre porezne politike. Dobre porezne politike nema prije nego što se izradi i donese kvalitetan i postojan pravni okvir i uspostavi efikasna porezna administracija koja će učinkovito i efikasno realizirati uspostavljeni pravni okvir. Pravni okvir

³ Publije Ovidije Naso

treba da se zasniva na kvalitetnim zakonima čije donošenje treba biti dobro planirano i koordinirano. Upravo u fazi izrade nacrtu i prijedloga zakona značajnu ulogu može i treba da odigra sinergija više učesnika koju treba da potiču i razvijaju prije svega predlagači zakona.

3. Porezna politika

U pravnom sistemu Federacije BiH ne postoji pravna definicija šta se podrazumjeva pod poreznom politikom. Za poreznu politiku možemo reći da je ona dio ekonomske politike koja se odnosi na oporezivanje i prikupljanje poreza u budžete društveno političkih zajednica i fondova. Porezi su najveći i najvažniji izvor prihoda svake države i njima se realizuju ekonomski, socijalni i politički ciljevi. Izbor svake države u pogledu strukture i visine poreza je jako bitna stvar, jer poreznom politikom država utiče na: privredni rast, nivo i strukturu proizvodnje, investicije, zaposlenost, visinu plaća, cijene, preraspodjelu dohotka i bogatstva, platni bilans i druge ekonomske i socijalne faktore. Kod razvijenih zemalja, veći naglasak oporezivanja je na dohodku i imovini, a kod tranzicijskih zemalja i zemalja u razvoju, na potrošnji. Za poreznu politiku, kao dio fiskalne politike, se može reći da pored monetarne i kreditne politike predstavlja jedan od najvažnijih instrumenta ekonomske politike. Obzirom da je u BiH zastupljen sistem valutnog odbora koji ograničava mjere iz dijela monetarne politike, te da i kreditna politika ima određena ograničenja i trošak, onda se sasvim jasno može zaključiti da se najvažnija pitanja mogu i moraju rješavati mjerama porezne politike.

Porezni sistem u Federaciji BiH je u procesu tranzicije, te je lako zaključiti da je provedba poreznih reformi veoma složen proces. Zbog toga, porezni propisi u FBiH su se u posljednjih 20-tak godina često mijenjali i dopunjavali. Ovo je zahtijevalo donošenje velikog broja podzakonskih akata, tumačenja, stavova, mišljenja radi pojašnjenja propisa, što dovodi do složenosti ubiranja poreza za sve njene učesnike i povećava troškove. Sigurno je da su ovakvi propisi poreznim obveznicima prouzrokovali značajne nepotrebne troškove, kao i PU FBiH, a stranim investitorima su davale neadekvatnu poruku i u konačnici, imale su i negativne implikacije na privredni razvoj Bosne i Hercegovine, u cjelini.

Svakoj državi je potreban: pravedan, stimulativan, jasan, precizan, nedvosmislen, transparentan, postojan i siguran pravni okvir koji treba imati jasne mehanizme mjerenja i kontrolne mehanizme primjene. Kvalitetni porezni zakoni minimiziraju potrebe za obimnim podzakonskim propisima, tumačenjima, mišljenjima, stavovima i upitima. U svakoj razvijenoj i uređenoj zemlji vlada mišljenje da su propisi koje ne donose zakonodavni organi manje transparentni, da su vrlo vjerovatno uzrok sumnji u postojanje korupcije, da proizvode nesigurnost, jer zakonsku materiju uređuju drugačije od zakona, dovode u nejednak tretman privredne subjekte, a subjektima na koje se odnose komplikuju primjenu. Za kvalitetan porezni sistem neophodno je donijeti propise koji će poreznim obveznicima olakšati poslovanje. Istovremeno, zakonodavni okvir treba kontinuirano prilagođavati propisima Evropske unije. Porezni zakoni treba da budu jasni i prilikom primjene ne smiju proizvoditi dvosmislenost i nejasnoće. Donošenjem kvalitetnih zakona minimiziraju se potrebe za brojnim i obimnim podzakonskim aktima, tumačenjima, stavovima i mišljenjima. Česte izmjene zakona ukazuju na činjenicu da nisu vizionarski, da su ih pripremale nekompetentne osobe, da nije bilo sinergije više učesnika i da kao takvi dovode u pitanje pravnu sigurnost poslovanja.

4. Učesnici porezne politike

Učesnici u kreiranju porezne politike su u svakoj zemlji brojni, a kad je u pitanju Federacija BiH, to su prije svega predlagači propisa: Federalno ministarstvo finansija, Vlada

Federacije BiH, Parlament Federacije BiH, kantoni, općine, PUFBiH, porezni obveznici, korisnici javnih prihoda, vanbudžetski fondovi, ali i svi građani, te akademska i poslovna zajednica. U cilju uspostave dobre, kvalitetne i održive porezne politike i poreznog sistema, neophodno je uključiti što veći broj kompetentnih učesnika. Imajući u vidu da je porezna politika značajna poluga ekonomske politike u stabilizaciji privrede i podsticanju njenog rasta, poželjno bi bilo da kreatori porezne politike maksimalno uključe i motivišu sve one koji imaju ideje i mogu doprinijeti kreiranju pravednijeg, jasnijeg i stabilnijeg sistema oporezivanja. U kreiranju porezne politike i kvalitetnog pravnog okvira, izvor ideja i prijedloga bi, prije svega, trebali biti oni koji učestvuju u procesu privređivanja i primjenjuju porezne propise, kao i korisnici prihoda od poreza tj. privrednici, zaposlenici PUFBiH, računovođe, revizori, službenici organa državne službe, nosioci pravosudnih funkcija koji rješavaju u upravnim sporovima, advokati... Ako se uzme u obzir brojnost pomenutih učesnika, onda se sigurno može uspostaviti dobra sinergija koja će za rezultat imati sistem oporezivanja sa daleko kvalitetnijim rješenjima. Ako se fokusiramo samo na određenu skupnu učesnika porezne politike kao što su:⁴ licencirane samostalne računovođe kojih je u Federaciji BiH 4.090, 50 računovodstvenih tehničara, ovlašteni revizori, njih 315 (aktivnih 186 i 129 neaktivnih), interni revizori kojih ima 390, zaposleni u PU FBiH kojih ima 1.255, advokati kojih ima 1.316, i kad bi se određen broj samo iz ovih skupina motivirao za aktivno učešće u kreiranju i izradi kvalitetne porezne politike, putem radionica, okruglih stolova, konferencija, foruma, seminara, simpozija i sl., na kojim bi se analizirali predloženi propisi, nesumnjivo je da bi učinak bio veliki. U kreiranju kvalitetnog pravnog poreznog okvira neophodno je razvijati i takmičarsku sinergiju u traženju i predlaganju ideja i boljih rješenja, jer kreatori, odnosno predlagači zakona bi trebali raditi na većem podsticanju i motiviranju onih koji mogu dati doprinos, neovisno od toga da li je prema važećim propisima dužan da se uključi u proces izrade propisa ili nije. U poticanju sinergije treba se voditi time da *“Ideje vuku svijet naprijed, a ne lokomotive”*. Na izvjestan način treba podstaknuti razvoj ideja i prijedloga za sveobuhvatna, razumna, pravedna i dugoročno održiva rješenja oporezivanja koja će doprinositi stvaranju novih vrijednosti, većem izvozu, rastu zaposlenosti i uopće razvoju društva.

5. Uloga Porezne uprave Federacije BiH u poticanju sinergije

a) U kreiranju poreznih propisa

Porezna uprava FBiH je federalna uprava u sastavu Federalnog ministarstva finansija i logično je da učestvuje u izradi propisa iz svoje nadležnosti. S druge strane, PUFBiH ima institucionalno i zakonsku obavezu za aktivniju ulogu u kreiranju poreznog sistema. Naime, odredbama člana 20. Zakona o organizaciji organa uprave u FBiH⁵, je propisano da organi uprave, kada je to potrebno, imaju obvezu dati preporuku organu zakonodavne ili izvršne vlasti za donošenje zakona ili drugog propisa u određenoj upravnoj oblasti i obrazložiti ciljeve koji se žele postići donošenjem toga propisa. Takođe članom 21. ovog zakona je propisano da su organi uprave, prilikom izrade zakona i drugih propisa, obavezni pribavljati mišljenja od drugih organa uprave ako se tim propisima uređuju pitanja iz nadležnosti tih organa uprave. Iz navedenih zakonskih odredbi jasno proizilazi da PUFBiH mora biti uključena u donošenje svih propisa koji se tiču njene nadležnosti i rada. Međutim, dosadašnja iskustva su pokazala da se saradnja i sinergija nije ostvarivala na svrsishodan način i da se nije razvila ona sinergija koja bi imala kvalitetniji i učinkovitiji rezultat, jer za neke propise koje u svom radu primjenjuje,

⁴ Podaci sa 31.07.2019

⁵ Službene novine FBiH br. 35/2005

Uprava sazna tek nakon što se objave u službenim novinama, a u slučajevima gdje je ta saradnja i uspostavljena, ista je bila više formalne, nego suštinske prirode. Zbog toga je i jedna od preporuka MMF *da PUFBiH treba učestvovati i imati aktivnu ulogu u usvajanju zakona i propisa koje će se primjenjivati na njen rad.*⁶

Da bi olakšala rad sebi i obveznicima, te svjesna činjenice da je porezna politika za BiH najvažniji instrument ekonomske politike nad kojom imamo potpunu suverenost i da se najvažnije stvari mogu i moraju rješavati mjerama fiskalne politike, odnosno u domenu budžetske i porezne politike, PUFBiH je poticala sinergiju i u aktivnostima donošenja pravnog poreznog okvira. Pokrenula je više inicijativa za izmjene i dopune zakona i drugih propisa koji bi doveli do značajnih pozitivnih efekata. Realizacija ovih prijedloga imala bi za posljedicu: pravednije oporezivanje, ukidanje doprinosa na teret poslodavca, povećanje porezne baze oporezivanjem prihoda koji nisu oporezovani, ili su neadekvatno oporezovani, sprječavanje zloupotreba, pojednostavljenje sistema kontrole, obračuna i naplate javnih prihoda, povećanje discipline prijave i odjave radnika, veći broj prijavljenih radnika, povećanje naplate javnih prihoda, pravovremeno poduzimanje mjera od strane PUFBiH, smanjenje troškova PUFBiH u nadzoru i naplati javnih prihoda, pravednija socijalna zaštita zaposlenika, smanjenje fiktivnih isplata, veće djelovanje zakona vrijednosti na tržištu..., a što bi imalo pozitivne refleksije na ukupno stanje u privredi i društvu u cjelini. Prve inicijative PUFBiH odnosile su se na: izmjene Zakona o Jedinstvenom sistemu registracije, kontrole i naplate doprinosa, Zakona o porezu na dohodak, Zakona o igrama na sreću, donošenje novog Zakona o Poreznoj upravi FBiH i izmjene Odluke o radnom vremenu prema kojoj je Vlada FBiH dala saglasnost da porezni inspektori mogu raditi kontrole u bilo koje vrijeme, što značajno utiče na učinkovitiji rad PUFBiH i bolje planiranje kontrola. Zatim, uslijedile su inicijative, odnosno dati su prijedlozi za izmjene i dopune Zakona o otpisu i naplati poreznog duga, Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima, Zakona o privrednim društvima, Zakona o visini stope zatezne kamate, Zakona o izvršnom postupku, Zakona o prekršajima, Pravilnika o procedurama prinudne naplate javnih prihoda, prijedlog nove Uredbe o načinu i postupku raspolaganja privremeno ili trajno oduzetom robom od strane PUFBiH, i drugi.⁷

b) U naplati javnih prihoda

Porezna uprava Federacije BiH je u svom strateškom opredjeljenju u posljednjem periodu razvijala partnerski odnos i sinergiju sa svima koji su mogli dati doprinos učinkovitijoj naplati poreza. Uprava je razvijala i poticala sinergiju sa drugim institucijama, a prije svega sa Federalnom upravom za inspekcijske poslove, Finansijsko-informatičkom agencijom, kantonima, općinama, policijskim upravama i drugim institucijama koje su mogle doprinijeti efikasnijem izvršavanju poslova iz nadležnosti Uprave. Posebnu sinergiju smo razvijali sa poreznim obveznicima, građanima, akademskom i poslovnom zajednicom, međunarodnim institucijama, medijima i dr., a prema nosiocima izrade pravnog okvira porezne politike u segmentu naplate javnih prihoda Uprava je inicirala donošenje i izmjenu više propisa.

Sa Federalnom upravom za inspekcijske poslove i kantonalnim upravama za inspekcijske poslove Uprava je potpisala posebane protokole u pogledu razmjene podataka na on-line platformi čime je inspektorima Federalne uprave za inspekcijske poslove (FUZIP,) i inspektorima kantonalnih uprava za inspekcijske poslove (KUZIP) omogućen stalni pristup podacima Jedinstvenog sistema koji se vodi u PUFBiH. Navedenim protokolom unaprijeđen je način i metodologija vršenja inspekcijskih kontrola koje imaju za cilj utvrđivanje zakonitog

⁶ MMF izvještaj o tehničkoj pomoći Unapređenje rezultata rada PUFBiH jun 2016

⁷ Vidjeti više u radu *Isović, 2019, Uloga Porezne uprave u provođenju i poštivanju propisa*

radno-pravnog statusa uposlenika, unificiran je i ubrzan sistem utvrđivanja činjeničnog stanja kod poslodavca, a kontrolisanim uposlenicima je omogućeno efikasnije sticanje prava iz radnog odnosa i poreznog zakonodavstva. Pored navedenog, ostvarena je intenzivnija saradnja i komunikacija rukovodećih službenika PUFBiH, FUZIP i KUZIP, a što je rezultiralo efikasnijom analizom rizika prilikom sačinjavanja planova rada i procjena za vršenja inspekcijskih nadzora kod ovih organa. Sa Finansijsko-informatičkom agencijom vršena je razmjena podataka u predmetu registracije, podnošenja finansijskih izvještaja i njihovog sadržaja. Takođe, uspostavljen je u realnom vremenu online pristup registrima finansijskih izvještaja i registru računa pravnih lica.

Sa kantonalnim policijskim upravama zaključeni su protokoli o razmjeni, dostavi informacija i pružanju asistencije PUFBiH u izvršavanju poslova.

Nedostatak poreznih službenika⁸ Uprava je rješavala u sinergiji sa kontonima i općinama tako što je sa istim zaključivala ugovore o angažovanju volontera čiji angažman su oni finansirali. Na ovaj način, u periodu od 2016 do jula 2019. godine, u Upravi je volonterski staž obavilo 198 volontera.⁹

Jedan od strateških ciljeva PUFBiH je razvijanje partnerskog odnosa sa svim poreznim obveznicima. Radi ostvarivanja ovog cilja Uprava je poticala i razvijala sinergiju sa poreznim obveznicima tako što je održavala stalnu komunikaciju i pozivala ih da posluju legalno, da svoj novac koriste za unaprijeđenje poslovanja, investicije, razvoj, za isplatu plaća zaposlenicima, a ne da teško zarađeni novac troše na plaćanje kazni i kamata. PUFBiH je isticala da će na sve načine pomagati obveznike koji pokazuju da imaju namjeru i žele da izvršavaju sve svoje porezne obaveze, a iskazati odlučnost za poduzimanje svih mjera prema onima koji svoje obaveze žele izbjeći i usmjeriti ih na zakonito postupanje, s tim da njen cilj nije kažnjavanje. Osnovni cilj koji PUFBiH želi ostvariti je da svaki porezni obveznik ispunjava svoje obaveze, da ih dobrovoljno prijavi i plati, da prijavi svakog radnika. Razvijajući partnerski odnos, Uprava konstantno javno moli obveznike da obaveze izvršavaju blagovremeno, da ih dobrovoljno prijavljuju i plaćaju, da prijave svakog radnika, da posluju u skladu sa važećim propisima, jer je to najbolji i najsigurniji način poslovanja. PUFBiH stalno ističe da želi biti partner poreznim obveznicima i graditi transparentne odnose zasnovane na važećim zakonima.

Uprava je poticala i razvijala sinergiju i sa građanima na način da kontinuirano javno poziva građane da PUFBiH prijave saznanja o nepoštivanju poreznih zakona, ukazujući im da je Bosna i Hercegovina domovina u kojoj trebaju ostati i biti sretni, a nikako obespravljeni, poniženi i eksploatisani i da ne dozvole da njihova prava i sreću umanjuju oni koji ne prijavljuju radnike i ne plaćaju poreze i doprinose, varajući tako i građane i državu, a istovremeno uvećavaju svoje bogatstvo. Na različite načine, Porezna uprava je skretala pažnju i upućivala poruke da ne dozvole da njihovu sreću umanjuju oni koji varaju državu i ne plaćaju poreze, jer porezi i doprinosi su novac svih građana. Broj prijava građana koji je sve veći, na čemu im se Porezna uprava javno zahvaljuje, dokaz je da je kod građana dobijeno povjerenje i da Poreznoj upravi građani vjeruju, s druge strane Uprava poštuje građane i ima aktivan odnos prema prijavama i garantuje punu diskreciju svim podnosiocima prijava.

U cilju učinkovitije naplate poreza, Uprava je poticala i razvijala sinergiju prema računovodstvenoj i revizorskoj profesiji. Većina javnih sopćenja Uprave bila su upućena računovođama i revizorima pozivajući ih da budu partner i saveznik PUFBiH u borbi protiv nezakonitog poslovanja. Ukazano im je da su oni ti koji treba da obave značajnu ulogu u sprječavanju nelegalnih aktivnosti poreznih obveznika i odgovornih lica. Odgovornost

⁸ Broj zaposlenih u PUFBiH 31.12.2002 godine bio je 1.560. a 31.08.2019 je 1.258 zaposlenika

⁹ U 2016 g.u 51, u 2017 g. 51, u 2018 g. 57 i u 2019 g. 39

računovođe nije isključivo u tome da se zadovolje potrebe pojedinačnog poslodavca, nego da postupa u skladu sa važećim propisima i tako djeluje u javnom interesu. Ova „profesija“ je pozivana da ne bude učesnik u vršenju nezakonitih aktivnosti i da ovom organu prijavi sve nezakonite radnje koje se odnose na izbjegavanje ili neplaćanje javnih prihoda poreznih obveznika kod kojih obavljaju djelatnost. Vrlo je važno da računovodstvena profesija radi na način koji služi javnom interesu i da postupa u skladu sa važećim zakonima, kao i da se suzdrži od bilo kojeg ponašanja koje može štetiti javnom interesu i biti diskreditirajuće za djelatnost koju obavljaju i tako zaštite sebe i profesiju koju obavlja.

Jedan od primarnih ciljeva u radu PUFBiH je transparentnost. U realizaciji ovog cilja razvijala je i razvija sinergiju sa medijima koji kroz izvještavanje o radu Uprave doprinose razvoju percepcije o značaju plaćanja poreza, podizanju ukupne svijesti poreznih obveznika da izmiruju svoje obaveze i jačanju porezne svijesti i discipline. Samo u 2018. godini mediji su javnosti učinili dostupnim preko 295 saopćenja, izjava, intervju, obavještenja Porezne uprave i sl. Ovim aktivnostima koje imaju poseban značaj u radu Uprave medij su iskazali veliku društvenu odgovornosti zbog čega zaslužuju svaku pohvalu.

6. Rezultati postignute sinergije

Rezultati sinergije koju je inicirala PUFBiH se mogu najbolje kvantificirati naplatom javnih prihoda za koje je nadležna, te brojem i sadržajem inicijativa koje je Uprava ponudila predlagačima nadležnim za uređenje pravnog okvira u oblasti porezne politike.

Uprava je dala inicijative i prijedloge i učestvovala u izradi ili izmjeni preko 30 propisa i na taj način pokazala svoju društvenu odgovornost i odlučnost da doprinese kvalitetnijem poreznom sistemu, a time i razvoju države, što će omogućiti i bolji život njenih građana.¹⁰

Aktivnosti Uprave koje je provodila i provodi, kao i sinergiju koju je razvijala, naprimjer sa građanima, imale su za posljedicu prijem preko 4.200 prijavi o nepravilnostima koje su najčešće korištene u brzim kontrolama – akcijama. Brze kontrole imaju značajan uticaj na povećanje broja radnika, izdavanje fiskalnih računa i smanjenje sive ekonomije. PUFBiH je izvršila 19.872 brze kontrole u kojima je: otkrila 6.466 neprijavljenih radnika, utvrdila 5.803 obveznika koji nisu izdavali fiskalne račune, otkrila 2.286 objekata koji su radili bez odobrenja za rad i 1.716 objekata koji su radili bez instaliranog fiskalnog uređaja. Međutim, ovo je samo direktan efekat. Indirektni učinci su daleko veći, jer aktivnosti koje se u kontinuitetu i transparentno provode dovode do većeg broja prijavi radnika. Nažalost, zbog ovih nepravilnosti, Uprava je zapečatila 3.839 poslovnih objekata i u 11.130 slučajeva izdala prekršajne naloge sa izrečenim novčanim sankcijama u ukupnom iznosu od 27.851.972 KM.

Pored ovih rezultata treba istaći i da se ukupan broj fiskalizovanih uređaja u 2019. godini, u odnosu na 2015. godinu, povećao za 46.926 ili za cca 64% i iznosi 75.554, dok je na kraju 2015. godine iznosio 28.626.

Iako je Uprava, samo u brzim akcijama, izrekla preko 27,8 miliona KM kazni i zapečatila 3.784 objekata, naročito treba ukazati da osnovni i primarni cilj PUFBiH nije kažnjavanje, pečaćenje i zatvaranje objekata. Cilj je da svaki porezni obveznik ispunjava svoje obaveze, da ih dobrovoljno prijavi i plati, da prijavi svakog radnika. Izrečene sankcije Porezna uprava nije nikad smatrala uspjehom, ali uspjehom smatra rast javnih prihoda za koje je nadležna, koji na godišnjem nivou, u posljednjih nekoliko godina iznosi preko 36% ili preko 1,39 milijardu KM, u kojem iznosu najveći doprinos imaju obveznici koji nisu sankcionisani. Za PUFBiH još veći uspjeh bi bio da je navedeni iznos naplate prihoda ostvaren, a da nijedan obveznik nije sankcionisan.

¹⁰ Vidjeti više u radu /sović, 2019. Uloga Porezne uprave u provođenju i poštivanju propisa

Aktivnosti koje je provodila Uprava u posljedne tri godine i aktivnosti koje je provodila Vlada FBiH dovele su do značajnog rasta naplate javnih prihoda iz nadležnosti PUFBiH, tako da su u 2015. godini ukupno naplaćeni prihodi iznosili 4,1 milijardu KM i u odnosu na 2014. godinu veći su za više od 311 miliona KM ili za 8,19%. U 2016. naplata je iznosila skoro 4,5 milijardi KM, što je u odnosu na 2015. godinu više za oko 350 miliona KM ili iskazano u procentima više za 8,51%. U 2017. naplata je iznosila 4,8 milijardi KM, što je u odnosu na 2016. godinu više za 364 miliona KM ili iskazano u procentima više za 8,15 %. U 2018. naplata je iznosila 5,182 milijardi KM, što je u odnosu na 2017. godinu više za 362 miliona KM ili iskazano u procentima više za 7,51 %. Naplata javnih prihoda u 2018. godini, u odnosu na 2014. iznosi više za 1.385 mil KM ili iskazano u procentu predstavlja rast u iznosu od 36,5%. Navedeni procenti naplate javnih prihoda predstavljaju najveći rast javnih prihoda u BiH i regionu i pokazatelj su da porezna disciplina u Federaciji BiH raste. Procentualni rast javnih prihoda je veći od rasta broja zaposlenih koji je u 2018. godini, u odnosu na 2014. povećan za 10,9% i rasta plaća koje su u istom periodu povećane za 6,11%.¹¹

Pozitivan trend naplate javnih prihoda ostvaren je i u 2019. godini, tako da naplaćeni javni prihodi za koje je nadležna Uprava, za period januar-avgust (8 mjeseci) 2019. godine iznose 3.476.557.530,00 KM, što je za cca 60.433.533,00 KM više, u odnosu na 2018. godinu ili za 1,77 %.

PUFBiH će i u narednom periodu svoje aktivnosti usmjeriti na razvoj sinergije koja će uticati na blagovremenu naplatu javnih prihoda za koje je nadležna, smanjenje sive ekonomije i smanjenje porezne evazije. Posebnu pažnju će posvetiti jačanju ugleda i reputacije, te unaprjeđenju rada u svim segmentima, kako bi bila što bolji servis poreznim obveznicima i povećala stepen dobrovoljnog poštivanja propisa i plaćanja poreznih obaveza. Kontinuirano će, koristeći sve raspoložive kapacitete, unaprjeđivati svoje usluge i educirati javnost o značaju poštivanja poreznih propisa.

7. Zaključak

Porezna politika je značajna poluga ekonomske politike u stabilizaciji privrede i podsticanju rasta ekonomije svake zemlje i korisno i opravdano bi bilo da se za kreiranje porezne politike uključi više kompetentnih učesnika, da se motivišu i uključe oni koji imaju ideje i mogu doprinijeti uspostavi pravednijeg, jasnijeg, stabilnijeg sistema oporezivanja, a ne da se to prepusti maloj „skupini.“ Izvor ideja i prijedloga bi, prije svega, trebali biti oni koji učestvuju u procesu privređivanja i primjenjuju porezne propise, tj. privrednici, zaposlenici PUFBiH, računovođe, revizori, službenici organa državne službe, nosioci pravosudnih funkcija, advokati.

Sinergija može u fazi izrade nacrtu i prijedloga zakona odigrati značajnu ulogu i istu treba razvijati sa više učesnika koju treba da potiču i razvijaju prije svega predlagači zakona. Kreatori porezne politike bi trebali maksimalno podsticati učešće i razvijati sinergiju kompetentnih i mjerodavnih učesnika u uspostavi kvalitetnog poreznog sistema. U tom pravcu treba podstaknuti razvoj ideja i prijedloga za sveobuhvatna, pravedna, razumljiva, jednostavna, dugoročno održiva sistemska rješenja oporezivanja, efikasnije i racionalnije

¹¹ Broj zaposlenih u FBiH na dan 31.12.2014. iznosio je 475.935, a na dan 31.12.2018 godine 525.408, prosječna plaća 2014. godine je iznosila 833,00 KM, a 2018.godine 884,00 KM

prikupljanje poreznih prihoda, a što će sve zajedno doprinijeti stvaranju novih vrijednosti, većem izvozu, rastu zaposlenosti i razvoju društva i stvaranju općeg blagostanja u zemlji.

Svi koji vole svoju domovinu trebali bi imati volje, potruditi se i dati svoj doprinos za uspostavu kvalitetnog poreznog sistema. Tamo gdje ima volje i profesionalizma uvijek se nađe i način za sinergiju, saradnju, razumijevanje i poštovanje, a ako nema volje, nema ni načina što će, u konačnici rezultirati neadekvatnom poreznom politikom i poreznim sistemom, koji je podložan čestim promjenama koje su često veoma stresne.

PUFBiH je uvijek imala aktivnu ulogu i uložila je značajne napore da se porezni sistem Federacije BiH unaprijedi i poboljša, da se olakša rad svim njegovim učesnicima. Uprava je davala inicijative i prijedloge i učestvovala u izradi novih ili izmjeni važećih propisa, preko 30 i na taj način pokazala svoju društvenu odgovornost i odlučnost da doprinese kvalitetnijem poreznom sistemu, a time i razvoju države, što će omogućiti i bolji život njenih građana. Pored toga što se učešćem Uprave na izradi propisa proizvodi sinergija koja ima pozitivan uticaj na ukupan kvalitet propisa, aktivnim učešćem Uprave u donošenju propisa obezbeđuju se i uslovi za racionalnu i efikasnu njihovu primjenu. Stvaraju se uslovi da se Uprava blagovremeno prilagodi novim propisima, da nova rješenja integriše u informacijski sistem i sistem izvještavanja, da upozna i educira zaposlenike prije nego što se porezni obveznici upoznaju sa novim zakonskim rješenjima, da spremna dočeka porezne obveznike i pruži kvalitetnu uslugu.

Računovodstvena profesija u svakom društvu i zajednici ima poseban značaj za efikasno i efektivno funkcionisanje poreznog sistema, razvijanje svijesti poreznih obveznika o zakonitom obračunu i plaćanju javnih prihoda, kao i za uspostavu i razvoj međusobne saradnje svih učesnika u poreznom sistemu. Stoga proizvoditi sinergiju sa ovom profesijom, odnosno licenciranim samostalnim računovođama ima značajne pozitivne efekte na poreznu politiku i porezni sistem.

Provodeći Strateški plan PUFBiH kojim je definisana vizija i misija, Porezna uprava je poticala i razvijala sinergiju sa širokim krugom svih učesnika u poreznoj politici, odnosno poreznom sistemu, posebno sa obveznicima, građanima, medijima, što je u konačnici imalo pozitivnog uticaja na razvijanje percepcije o potrebi, odnosno obavezi plaćanja poreza i rastu naplate javnih prihoda iz nadležnosti PUFBiH na godišnjem nivou od preko 1,3 mlrd KM.

U državi u kojoj veći deo građana dangubi ne mogu se rađati značajna dela.¹²

Nemojmo dangubiti pravimo sinergiju, ali ne sa onima koji kažu *sinergija je šifra za ljude koji žele da vi uradite i njihov dio posla.*

Šta možete vi ? Započnite sinergiju - uzmite papir i napišite sve što je u poreznom sistemu: nepravedno, nejasno, neracionalno ... i dostavite kao inicijativu za unapređenje poreznog sistema, a PU FBiH prijavite obveznike koji nepropisno posluju.

¹² Niccollo Machiavelli